

Tenojoen lohestuksessa muutosten aika

Tenojoen vesistöalueella vaelluskaloilla on ollut huomattava asutus- ja taloushistoriallinen merkitys. Tenojokilaaksossa saamelaiden ikivanhat asuinpaikat ovat jokivarsilla ja Tenoon laskevissa jokisuissa sijoittuneet vaelluskalojen elämänkierron mahdollistamien pyyntipaikkojen lähistöille. Lohi on näistä vaelluskaloista merkittävin pyyntikohde.

Tenojoella lohen kalastus on ollut vuosituhaten ajan pääasiallisesti jokikalastusta. Tenojoen olosuhteisiin kehitetyt erilaiset pyyntilaitteet - lohypadot olivat mahtavimmillaan 1800-luvulla. Samana vuosisatana alkoi myös niiden ja koko lohen jokikalastuksen alamäki. Jokikalastuksen rinnalle oli kehittynyt vähitellen lohen jokisuu- ja vuonopyynti. Niiden merkitys lohenkalastuksen keskeisinä pyyntimuotoina kasvoi kestääkseen vain 60–70 vuotta.

Toisen maailmansodan jälkeen ajosiimoilla ja -verkoilla harjoitetulla Jäämeren avomerikalastuksella on ollut lohenpyynnissä keskeinen merkitys. Tenojoella lohenpyynnissä on tapahtunut viimeisten parinsadan vuoden aikana jatkuvaa muutosta. Pyyntitapojen syrjäytymisen syyt eivät ole olleet aikaisempien pyyntitapojen heikkouksissa, vaan pyyntialueiden ottamisessa kullekin ajalle ominaisten talousnäkemysten mukaisesti tehokkaampaan käyttöön.

Nyt olemme taas tilanteessa, jossa lohen pyynnissä on edessä muutosten aika. Lohenpyynnin kannattavuuteen ja nyt myös ympäristön- ja luonnonsuojeluun liittyvät kysymykset ovat olleet muutosten aiheuttajia. Lohikantojen hoitoon liittyvien tietojen karttumisella on tässä myös vaikutuksensa.

Atlantin villilohikantoja on pyritty turvaamaan mm. kansainvälisellä yhteistyöllä. Atlantin lohensuojelujärjestön (Nasco) tavoitteena on luonnonvaraisten lohikantojen turvaaminen muuttamalla lohenkalastuksen painopistettä luonnonlohia suojelemaan suuntaan. Syönnösalueilla Atlantilla tapahtuvaa lohen avomerikalastusta on rajoitettu. Loppuunvietynä tämä muutos tarkoittaa ennen pitkää lohen avomerikalastuksen loppumista. Lohet pyydettäisiin joesta niiden palattua syönnösvaellukseltaan takaisin. Näin luonnonvaraisten lohikantojen kutujokiinsa palaavat yksilöt pääsisivät perille jatkamaan sukuaan.

Tenojoen nykyistä lohenpoikastuotantoa vastaavan lohisaaliin talteenotto on mahdollista järjestää jokikalastusta säätelemällä. Lohen perinteinen patopyynti tulee ilmeisesti jatkamaan lohen laskeneesta hinnasta huolimatta. Lohikantojen hyödyntämisen tulevaisuudessa on edelleen sekä elinkeinotoimintaa että vapaa-ajanharrastusta. Rahavirrat eivät varmasti kulje nykyiseen malliin, vaan kalastuselämysten ja matkailun merkitys tulee Tenolla olemaan keskeinen tekijä.

Lohenpyynnin muutokset Tenolla ovat tapahtuneet toisen maailmansodan jälkeen sekä taloudellisten, poliittisten että ympäristöllisten muutosten ja päätösten seurauksena. Sama tilanne jatkuu, joten näin arvaamattomista tekijöistä johtuen on turha mennä kauemmas ennustelemaan Tenojoen lohikantoja ja niiden hyödyntämistä koskevaa tulevaisuutta.

Jouni Kitti
entinen saamelaispoliitikko